

Prof. dr Katarina IVANČEVIĆ*

Osiguranje javnih beležnika od profesionalne odgovornosti

UDK: 368:347

Primljen: 12. 3. 2012.

Prihvaćen: 17. 4. 2012.

Stručni rad

Apstrakt

Uvođenje zakonske obaveze osiguranja javnog beležnika od profesionalne odgovornosti u srpsko pravo je u skladu sa uporednopravnim rešenjima. Kod ovog vida osiguranja u prvi plan dolazi zaštita oštećenog lica a potom se obezbeđuje zaštita imovine osigurani-ka. Zbog specifične pravne prirode javnog beležništva javljaju se i određene specifičnosti kod osiguranja od profesionalne odgovornosti. Javni beležnik je osoba od zajedničkog poverenja i za državu i za stranke i mešovita priroda ove službe svoju originalnost vuče iz spoja slobodne profesije i javne službe. U ovom radu se razmatra pravna priroda profesije javnog beležnika, osnov njegove odgovornosti i osnovne karakteristike osiguranja javnih beležnika od profesionalne odgovornosti kroz primere iz uporednog prava i prakse.

Ključne reči: profesionalna odgovornost, javni beležnik, obavezno osiguranje

1. UVOD

Osiguranje od profesionalne odgovornosti, kao segment osiguranja od odgovornosti, se ugovara za štete koje nastanu kao posledica profesionalnog propusta koje osiguranik učini u toku obavljanja svoga rada. Ovaj vid obaveznog osiguranja ima dvojak cilj. Prvi je zaštita lica koja koriste usluge profesionalca kojima se omogućuje da u slučaju nastanka štete od osiguravača mogu da naplate naknadu nezavisno od materijalnih prilika štetnika na brz i siguran način. Sa druge strane, zaključenjem ovog ugovora o osiguranju profesionalac štiti sebe od eventualnog finansijskog gubitka koji može

nastati zbog učinjene greške u obavljanju njegovih profesionalnih aktivnosti i obaveze naknade štete koja je time prouzrokovana. Profesionalni propusti koji mogu nastati pri obavljanju delatnosti i odštetni zahtevi nastali po tom osnovu mogu biti takvi da ugroze poslovanje a osiguranjem se obezbeđuje finansijsko pokriće za osnovane zahteve. Na ovaj način se jača i poverenje u profesiju. Naime, osiguranje od odgovornosti pruža podršku slobodi delovanja, amortizuje strah od negativnih posledica eventualne greške koja se može normalno javiti u toku obavljanja pojedinih delatnosti. Na određen način osiguranje od odgovornosti doprinosi razvoju potrebnih, nužnih delatnosti u društvenoj zajednici.

U uporednom i našem pravu osiguranje od odgovornosti, posebno obavezna osiguranja od profesionalne odgovornosti su u usponu.¹ Nova obavezna osiguranja od profesionalne odgovornosti koja se uvode na osnovu posebnih zakona će nesumnjivo uticati na dalji razvoj ovog vida osiguranja. Uvođenje zakonske obaveze osiguranja od odgovornosti pojedinih profesija u naš pravni sistem ne znači da će ta osiguranja u praksi odmah zaživeti. Iako je svojevremeno zakonima propisana obaveza osiguranja od profesionalne odgovornosti pojedinih delatnosti u praksi sva osiguranja nisu zaživela odmah jer ih nije bilo u ponudi osiguravajućih društava ili je izostala kontrola primene zakonskih odredbi zaključenja ovog ugovora od strane nadležnih organa.² Preduslov da se zaključi ugovor o osiguranju od profesionalne odgovornosti određenih slobodnih profesija je da društva za osiguranje sačine uslove i tarife za ova osiguranja i da ih ponude na tržištu do početka primene zakonskih odredbi o obaveznom osiguranju.

¹ Slavnić, Jovan. (2006) „Osiguranje profesionalne odgovornosti danas”, *Revija za pravo osiguranja*, br. 3, str. 23.

² Tako je bilo sa obavezom osiguranja revizora, obavezom osiguranja zagađivača za štete usled zagađenja, osiguranje zaposlenih od strane poslodavca za slučaj profesionalne bolesti.

* Pravni fakultet Univerziteta Union, Beograd, e-mail: katarina.ivancevic@pravnikafakultet.rs.

Delatnost javnih beležnika je veoma složena jer zahteva ažurno i sadržajno poznavanje prava, odnosno propisa koji se često menjaju, kao i sudske prakse sa ciljem da se pruži kvalitetna adekvatna usluga klijentima. Pred predstavnicima ove profesije su brojni rizici kojima su izloženi a čijom realizacijom može nastati šteta za njihove klijente. Zbog toga se javila potreba za uvođenjem obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti kojim se obezbeđuje naknada štete koju bi javni beležnici mogli da prouzrokuju svojim klijentima pri obavljanju delatnosti. Rešenje iz uporednog prava je prihvaćeno i u Republici Srbiji tako da Zakon o javnom beležništvu propisuje za javne beležnike obavezu zaključenja ugovora o osiguranju od profesionalne odgovornosti.³

S obzirom da se osiguranjem od profesionalne odgovornosti ne mogu pokriti sve nastale štete ili ne u punom obimu, profesionalna udruženja nastoje da formiranjem posebnih garantnih fondova obezbede naknadu štete oštećenim klijentima i u slučajevima kada istu nije moguće u potpunosti ili delimično obezbediti preko osiguranja od profesionalne odgovornosti. Tako u Nemačkoj, komora notara formira posebnu kasu solidarne pomoći za slučajeve kada štete nastanu nehatno ili usled posebnih okolnosti koje su nastupile, na koje notar nije mogao da utiče a oštetile su klijenta.⁴ Takođe i u Francuskoj je prihvaćena ova praksa sa ciljem da se obezbedi potpuno poverenje u javno beležničku profesiju. Primenom više modela za isplatu štete oštećenim licima obezbeđena je sigurnost za građane kao i za javne beležnike.⁵

2. PRAVNA PRIRODA PROFESIJE I OSNOV ODGOVORNOSTI JAVNOG BELEŽNIKA

2.1. Pravna priroda profesije javnog beležnika

Status i pravna priroda određene profesije objašnjava se i opravdava funkcijama, kao i poslovima koje ostvaruje. Kod javnih beležnika se susrećemo sa mešovitom prirodom ove službe koja svoju originalnost vuče iz spoja slobodne profesije i javne službe. Javni beležnik je osoba od zajedničkog poverenja i za državu i za stranke jer stvara pravnu sigurnost u pravnim poslovima, de-

luje preventivno i sprečava moguće sudske sporove. Od advokata se razlikuje po tome što nije zastupnik samo jedne strane. Pružanjem objektivnog i stručnog saveta strankama javni beležnik pomaže da stranke postignu sporazum koji obezbeđuje interese svih saugovarača, dok advokat zastupa interese samo jedne stranke. Javno beležničko savetovanje ima poseban kvalitet s obzirom da je zadatak ove funkcije pomirenje dva suprotstavljena interesa. Javni beležnik je u obavezi da upozori stranke kada su u pitanju zabranjeni ili štetni poslovi i na taj način doprinosi da se pravni poslovi obave na zakoniti način i otklone nepravilnosti i nezakonitosti u početnoj fazi čime predupređuje vođenje dugotrajnih i skupih sudskih sporova. Postojanje neraskidive veze između savetovanja i sačinjavanja javne isprave ukazuje na dvostruku pravnu prirodu javnog beležništva.

U zakonima kojima se reguliše ova profesija se, po pravilu, ne srećemo sa preciznom definicijom koja određuje pravnu prirodu javnog beležništva.⁶ Uglavnom se javni beležnik definiše kao samostalan i nezavisan nosilac javne službe, dok su retki zakoni koji definišu notarijat kao javnu službu koju obavljaju javni beležnici kao slobodan poziv, što je slučaj u Sloveniji.⁷ Po pravilu notarska služba je javna služba koju notar obavlja za svoj račun i u svom interesu. Uobičajeno je da se zakonskim odredbama izričito zabranjuje javnim beležnicima da obavljaju druge poslove i zanimanja, posebno to ne mogu biti advokatski poslovi. Ovakvo rešenje je predviđeno i u srpskom pravu tako da će javni beležnik, saglasno odredbi čl. 31 a u vezi čl. 5 Zakona, biti razrešen dužnosti ako počne da obavlja neku drugu delatnost ili obavlja poslove koji nisu u skladu sa ugledom i dostojanstvom javnog beležnika. U pravu Srbije je javno beležništvo definisano kao služba od javnog poverenja. Propisano je (čl. 2 Zakona) da javni beležnik obavlja delatnost kao isključivo i stalno zanimanje dok mu ne prestane delatnost, u skladu sa zakonom i da je u obavljanju delatnosti samostalan i nezavisan

Sa jedne strane, javni beležnik se smatra nezavisnim u obavljanju svoje struke i radi isključivo na osnovu zakona dok se radi obavljanja svoje funkcije smatra da ima položaj koji ima državni službenik i uživa određen vid zaštite u skladu sa zakonom iako nije državni službenik. Može se postaviti pitanje da li radnje javnog beležnika mogu dovesti do odgovornosti države za štetu slično kao što je slučaj sa državnim službenicima. Smatra se da eventualno preuzimanje odgovornosti države za štetu koja nastane radnjama javnog beležnika u obavljanju prenetih javnih ovlašćenja može da ugrozi njihovu nezavisnost i sistem naknada koji primenjuju.

³ Zakon o javnom beležništvu (*Sl. glasnik RS*, br. 31/2011), čl. 59, stupio na snagu 17. maja 2011. godine, primenjuje se od 1. septembra 2012. godine od kada se primenjuje i obaveza zaključenja ugovora o osiguranju.

⁴ Šarkić, Nebojša. (2004) „Odgovornost javnih beležnika-notara”, *Aktuelni problem naknade štete i osiguranja*, Budva, str. 40.

⁵ Knežić–Popović, Dragana. (2006) „Karakteristike osiguranja od odgovornosti javnih beležnika u uporednom pravu”, *Strani pravni život*, br. 1–3, str. 458.

⁶ Knežić–Popović, Dragana. (2010) „Pravna priroda javnog beležništva”, *Pravni zapisi*, Beograd, br. 2, str. 339.

⁷ Zakon o notariatu (*Ur. List RS*, br. 98/05).

Javnobeležnička služba kao slobodna profesija sa javnim ovlašćenjima podrazumeva individualnu poslovnu odgovornost notara koja je jedan od principa latinskog notarijata.

2.1. Osnov odgovornosti javnog beležnika

Odgovornost za štetu pripadnika slobodnih profesija, u koje spadaju i javni beležnici, se shvata kao specifičan oblik odgovornosti. Razlog za to je činjenica da se obavljanje posla sastoji isključivo u intelektualnim uslugama, kao što su davanje saveta, rešavanje konkretnog problema i preduzimanje određene radnje. Profesionalac uslugu treba da pruži koristeći svoje znanje, svoju veštinu i profesionalnu pažnju. Osnovno obeležje javnobeležničke profesije je zahtev visoke stručnosti. U uporednom pravu se propisuje zakonska obaveza usavršavanja javnog beležnika. U Nemačkoj je propisano da usavršavanje treba da bude u meri u kojoj je neophodno za obavljanje ove dužnosti.⁸ U Francuskoj su u pogledu stručnog obrazovanja javnih beležnika vrlo strogi zahtevi. Organizovane su trogodišnje postdiplomske studije tokom kojih se polaže više ispita, završni ispit i stiče se diploma javnog beležnika.⁹ Ako javni beležnik ne pohađa seminare ili druge oblike obaveznog usavršavanja javnih beležnika određene od strane Javnobeležničke komore ili Ministarstva, javni beležnik će u Srbiji biti razrešen, saglasno odredbi čl. 31 Zakona.

Javni beležnici kao nosioci slobodnih profesija podležu građanskoj, disciplinskoj i krivičnoj odgovornost u slučaju kada postupaju protivpravno. Dešava se da pogrešan postupak javnog beležnika kao nosioca slobodne profesije bude osnov za sva tri oblika odgovornosti. U pravu svih evropskih zemalja je prihvaćen stav da se odgovornost nosilaca slobodnih profesija po osnovu krivice postavlja samo ukoliko je aktivnost profesionalca u toku obavljanja profesije bila pogrešna i ako je naneta šteta trećem licu.¹⁰ U postupku utvrđivanja odgovornosti primenjuju se opšta pravila odštetnog prava osim kada su zakonom propisana posebna pravila koja se primenjuju na ugovore u kojima je predmet činidbe jedne ugovorne strane intelektualno delo, kao što je slučaj u italijanskom Građanskom zakoniku.¹¹ U

⁸ Nemački Savezni zakon o notarima, par. 14, st. 6.

⁹ Knežić-Popović, Dragana. (1998) „Javno beležništvo u evropskim zemljama i razlike”, *Pravni život*, br. 10, str. 797.

¹⁰ Dabić, Ljubiša. (2009) „Građanskopravna odgovornost nosilaca slobodnih profesija”, *VOX IURIS*, br. 1, str. 24.

¹¹ Italijanski Građanski zakonik u posebnom odeljku, *Libro quinto: Del lavoro; Titolo III: Del lavoro autonomo; Capo II: Delle professioni intellettuali* (čl. 2229 – čl. 2238.) reguliše pravila koja se primenjuju na ugovore u kojima je predmet činidbe jedne ugovorne strane intelektualno delo.

zakonodavstvu (opštem i posebnom) po pravilu nije definisan pojam *profesionalne greške* već se isti definiše u teoriji, sudskoj i poslovnoj praksi. U najširem smislu se pod ovim pojmom podrazumeva greška koju nosilac slobodne profesije učini prema određenom korisniku profesionalne usluge ili drugom licu, koju treba procenjivati sa aspekta protivpravnosti i krivice. Profesionalna greška može da se ispolji i kroz propuštanje činjenja, u pogrešno preduzetim radnjama kao i u nepreduzimanju radnji.

Kod nas se pre donošenja Zakona o obligacionim odnosima (dalje u tekstu: ZOO) od nosilaca slobodne profesije zahtevala *pažnja prosečnog stručnjaka*. U engleskom pravu se kao kriterijum postavlja ponašanje prosečnog pripadnika iste struke, odnosno profesije. U američkom pravu je kriterijum ponašanje najmanje pažljivog prosečnog pripadnika struke. Vremenom su, u uporednom pravu i stranoj sudskoj praksi, zahtevi u pogledu nivoa povećane pažnje postajali sve viši. U Nemačkom pravu je profesionalac dužan da obezbedi klijentu uslugu visokog kvaliteta tako da tu prosečnost ne egzistira. U svakoj konkretnoj situaciji sud tumači standard pravila struke za svaku profesiju uz korišćenje opštih kriterijuma a uz primenu odredbi posebnih zakona kojima se regulišu pojedine profesionalne delatnosti i kodeksa ponašanja profesionalnih udruženja. Postignuta je usaglašenost sudske prakse i teorije da je nosilac slobodne profesije postupao uz odsustvo potrebne pažnje kada se radi o grešci koja se mogla izbeći u istoj situaciji od strane drugog pripadnika njegove profesije.¹² Prema odredbama čl. 18 ZOO od javnog beležnika kao nosioca slobodne profesije se zahteva *pažnja dobrog stručnjaka*. Zahtevani nivo pažnje podrazumeva da javni beležnik pri izvršavanju obaveza iz svoje profesionalne delatnosti treba da postupa s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima. Javni beležnik je stručnjak i javni službenik čija znanja i stručne sposobnosti moraju biti na visokom nivou tako da nemaju praznina i nedostataka.

U uporednom pravu se javlja razlika između odgovornosti javnog beležnika i drugih slobodnih profesija. Tako je u Nemačkoj propisano da notar odgovara u skladu sa svojim položajem u svojstvu nezavisnog nosioca javne službe. Priroda odgovornosti javnog beležnika u francuskom pravu varira zavisno od toga da li postoji ugovor sa klijentom ili ne. Ugovorna odgovornost javnog beležnika se odnosi na slučajeve u kojima ga stranka angažuje za zastupanje u vanparničnim predmetima, nespornim predmetima pred državnim organima kao i za sastavljanje pojedinih isprava.

Teret dokazivanja krivice javnog beležnika je na oštećenom koji je u obavezi da dokaže postojanje uslova

¹² Dabić, Nav. članak, str. 33.

za odgovornost nosioca slobodne profesije – postojanje radnje iz koje je proistekla šteta, nastanak štete, uzročnu vezu i krivicu štetnika. U sudskoj praksi su se javili prigovori protiv principa krivice.¹³ Utvrđivanje tačnog činjeničnog stanja u pogledu učinjene greške javnog beležnika ne bi trebalo da predstavlja problem jer je javno beležnička profesija formalna služba u kojoj ostaju kao dokaz obavljenog posla pisani dokumenti. Za propuste u radu javnog beležnika, kao profesionalnog lica, ne mora se uvek dokazivati da je bila prisutna zla namera. Smatra se da je dovoljno da stranka dokaže da je pretrpela štetu, da se ta šteta može dovesti u vezu sa radnjom ili propuštanjem radnje od strane javnog beležnika.¹⁴

3. OSIGURANJE JAVNOG BELEŽNIKA OD PROFESIONALNE ODGOVORNOSTI

3.1. Obaveza javnih beležnika da zaključe ugovor o osiguranju od odgovornosti

U Republici Srbiji javni beležnik je dužan da pre početka rada zaključi ugovor o osiguranju za štetu koju bi mogao prouzrokovati obavljanjem delatnosti. Predviđeno je da se javni beležnik razrešava ako se nije osigurao od odgovornosti ili ne plaća naknadu za osiguranje Javnobeležničke komore.¹⁵ U uporednom pravu su predviđena slična rešenja. U Hrvatskoj je javni beležnik dužan da redovno produžava osiguranje od odgovornosti, a ako ne produžava uredno svoje osiguranje od odgovornosti ili ne plaća naknadu za osiguranje Javnobeležničkoj komori, sankcija je razrešenje dužnosti.¹⁶ Nepoštovanje obaveze osiguranja i neplaćanje članarine komori u Makedoniji predstavlja disciplinsku povredu.¹⁷ U Nemačkoj je javni beležnik obavezan da obezbedi osiguranje od profesionalne odgovornosti radi pokrića odgovornosti za imovinske štete koje nastanu njegovom profesionalnom delatnošću ili delatnošću lica za koja on odgovara.¹⁸

Zakon o javnim beležnicima ne propisuje obavezu društava za osiguranje u Srbiji da zaključe ugovor o

¹³ Dabić, Ljubiša. (2010) „Profesionalna odgovornost nosilaca slobodnih profesija”, *Pravo i privreda*, br. 7–9, str. 46.

¹⁴ Šarkić. *Nav. članak*, str. 41.

¹⁵ Srpski Zakon o javnom beležništvu, čl. 59, čl. 31, st. 1, tačka 5.

¹⁶ Hrvatski Zakon o javnom beležniku, čl. 17, st. 4 i čl. 21, st. 1, tačka 7.

¹⁷ Nikolovski, Zlatko. (2009) „Nacionalni izveštaj notarske komore za Republiku Makedoniju”, *Nacionalni izveštaji o notarskoj službi u zemljama Jugoistočne Evrope*, Sarajevo, GTZ, str. 256.

¹⁸ Nemački Savezni zakon o javnim beležnicima, par. 19a; Meyer, Thomas. (2004) „Profesionalna odgovornost (pravno) konsultantskih zanimanja u Nemačkoj”, Budva, str. 410.

osiguranju sa javnim beležnikom. U uporednom pravu se ova obaveza propisuje. To je slučaj u Hrvatskoj gde je izričito propisano (čl. 17, st. 7 Zakona o javnom beležniku) da su osiguravači dužni da sklope ugovor o osiguranju od odgovornosti s javnim beležnikom ili Komorom kada mu se obrate sa zahtevom. Primenom odredbi ZOO osiguravač koji se opredeli da u svoju ponudu uvrsti obavezna osiguranja od profesionalne odgovornosti javnih beležnika je u obavezi da sa zainteresovanim licem zaključi ugovor o osiguranju pod uslovima pod kojima inače obavlja ta osiguranja. Osiguravač može odbiti zaključenje ugovora o osiguranju sa javnim beležnikom ukoliko ima opravdane razloge koji ukazuju na visoku rizičnost konkretnog javnog beležnika zbog šteta koje su nastupile u prethodnom periodu osiguranja. U nemačkom pravu se imenovanje i opoziv javnog beležnika vezuje za njegovu mogućnost da obezbedi osiguravajuće pokriće.¹⁹ U slučaju da odbije zaključenje ovog ugovora bez opravdanog razloga osiguravač ima obavezu da zainteresovanom licu javnom beležniku naknadi štetu²⁰ zbog toga što nije mogao da obavlja svoju profesionalnu delatnost.

Kada javni beležnik uputi ponudu osiguravaču za zaključenje ugovora, saglasno odredbi čl. 901 ZOO, ugovor o osiguranju će se smatrati zaključenim kada je ponuda prispela osiguravaču ukoliko je ovaj izričito ne odbije. U Hrvatskoj se smatra da je javni beležnik sklopio ugovor o osiguranju kada je podneo zahtev za osiguranje, bez obzira na to da li je u vreme podnošenja zahteva već bio postignut dogovor o osiguranju za sledeću godinu.²¹

3.2. Uslovi osiguranja javnih beležnika od profesionalne odgovornosti

U državama u okruženju zakonom je propisano da uslove osiguranja advokata i javnih beležnika od profesionalne odgovornosti zajednički utvrđuju osiguravači, profesionalna javnobeležnička komora, odnosno nadležno ministarstvo. Tako je propisano da uslove osiguranja javnih beležnika u BiH, Republici Srpskoj, utvrđuju osiguravajuća društva i Notarska komora dok ih u Republici Hrvatskoj utvrđuju osiguravači (koje pred-

¹⁹ Meyer, Thomas. (2007) „Odgovornost (pravno) savetodavnih profesija u Nemačkoj”, *Aktuelni problem zakonodavstva u Republici Srbiji*, Budva, str. 412.

²⁰ „Lice koje je po zakonu obavezno da zaključi neki ugovor, dužno je da naknadi štetu ako na zahtev zainteresovanog lica bez odlaganja ne zaključi taj ugovor.” – ZOO, čl. 183 u vezi sa čl. 27.

²¹ Benc, Rankica. (2009) „Osvrt na notarijat u Republici Hrvatskoj početkom 2009. godine”, *Nacionalni izveštaji o notarskoj službi u zemljama Jugoistočne Evrope*, Sarajevo, GTZ, str. 159.

stavlja jedan osiguravač kao zastupnik) u dogovoru sa Ministarstvom i komorom.²²

Srpski zakonodavac se opredelio da ne obavezuje osiguravače da u saradnji sa profesionalnim komorama utvrđuju uslove osiguranja advokata i javnih beležnika. Na taj način je sačinjavanje uslova osiguranja prepušteno u potpunosti struci što je svakako dobro. Neobavezujuće konsultacije osiguravača sa strukovnim udruženjima mogu doprineti da se pojedina pitanja od značaja za osiguranje što preciznije definišu.

3.3. Ugovarač osiguranja i osiguranik, suma osiguranja

Ugovarač osiguranja može biti pojedinac nosilac slobodne profesije, ili profesionalna komora koja zaključuje kolektivno osiguranje svojih članova. Bilo da je u pitanju individualno ili kolektivno zaključenje ugovora o odgovornosti svojstvo osiguranika ima javni beležnik. Kada se osiguravaju preko komore javni beležnici su dužni da plaćaju Komori naknadu za utvrđenu visinu osiguranja u skladu sa kolektivnim ugovorom o osiguranju koji zaključi Komora sa osiguravajućim društvom saglasno odredbi čl. 59 Zakona. Kolektivno osiguranje ima prednosti jer se time eliminiše niz procedura u slučaju propuštanja vezanih za obavezu osiguranja. Tako u zemljama u okruženju preovladava zaključenje kolektivnog osiguranja od odgovornosti. Ista mogućnost je predviđena i u Republici Hrvatskoj,²³ kao i u Crnoj Gori gde javni beležnik može biti razrešen dužnosti ako ne produžava uredno osiguranje od odgovornosti Komori ne plaća naknadu na ime premije osiguranja u slučaju kolektivnog osiguranja.²⁴ U Makedoniji je Notarska komora svojevremeno kolektivnim osiguranjem od odgovornosti osigurala sve notare ali su notari neuredno plaćali premiju osiguranja što je dovelo do prestanka ove prakse.²⁵

Zakonom je u Republici Srbiji propisano da osiguranje mora da obuhvati i osiguranje od odgovornosti za radnje javnobeležničkog zamenika, pomoćnika, pripravnika i drugih lica koja rade kod javnog beležnika što je saglasno sa uporednopravnim rešenjima (čl. 59 Zakona). Javni beležnik odgovara za svaku štetu koju su

²² *Zajednički Uvjeti osiguranja od odgovornosti javnih bilježnika* doneti 21. 12. 1994 saglasno hrvatskom Zakonu o javnom bilježništvu (*Narodne novine RH*, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09), čl. 17, st. 8.

²³ Hrvatski Zakon o javnom bilježništvu, čl. 17, st. 8.

²⁴ Zakon o javnim beležnicima Crne Gore (*Sl. list RCG*, br. 68/2005 i 49/2008), čl. 23.

²⁵ Palić, Nada i Haralampieva, Emilija. (2009) „Obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti”, *Zbornik radova sa regionalne konferencije o notarijatu*, GTZ, Skoplje, str. 132.

prouzrokovali javnobeležnički pripravnik i javnobeležnički pomoćnik, kao i administrativno osoblje koje radi u javnobeležničkoj kancelariji, nezavisno od toga da li oni prema opštim pravilima i samostalno odgovaraju (čl. 58 Zakona). Kada navedena lica, za čije radnje javni beležnik snosi odgovornost prouzrokuju štetu namerno ili krajnjom nepažnjom javni beležnik ima pravo regresa za iznos štete koji je platio (čl. 58 Zakona). Uslovi osiguranja bi trebalo predvideti pravo osiguravača za regres od javnog beležnika i lica za koja odgovara u slučaju da u istoj situaciji osiguravač plati naknadu na osnovu osiguravajućeg pokrivača.

3.3.1. Suma osiguranja

Najniži iznos osiguranja javnih beležnika u Republici Srbiji, na osnovu zakonske odredbe, određuje Javnobeležnička komora uz saglasnost Ministarstva. Javni beležnik je dužan da svoj ugovor o osiguranju uskladi sa iznosom osiguranja u roku od 30 dana od dana određivanja najnižeg iznosa osiguranja (čl. 59). Prilikom određivanja minimalne sume osiguranja zakonom ovlašćeni organi bi trebali da imaju u vidu da se osigurana suma može opredeliti po jednom štetnom događaju ili za sve štetne događaje u okviru tekuće godine osiguranja. Od značaja je intezitet rizika kojima su izloženi javni beležnici, visina moguće pretpostavljene štete po predmetima i poslovima kojima se bave kao i visina sume osiguranja.

U uporednom pravu su prisutna različita rešenja u pogledu određivanja sume osiguranja. Minimalna suma osiguranja u Nemačkoj je 500.000 evra po jednom štetnom događaju s tim da obaveza osiguravača u toku jedne godine može da se ograniči na dvostruki iznos minimalne sume osiguranja.²⁶ U Sloveniji je za osiguranje javnih beležnika propisana minimalna suma osiguranja. Uslovi osiguranja su isti i za advokate i za javne beležnike. Osiguranici moraju da snose deo rizika u vidu odbitnih franšiza i godišnjih kumula.²⁷ U Makedoniji je propisana zakonom najniža osigurana suma od 50.000 evra s tim da notar ukoliko ostvari nagradu veću od osigurane sume u predhodnoj godini u narednoj godini mora da se osigura na visinu te ostvarene nagrade. Smatra se da notar koji je ostvario značajnije materijalne rezultate u radu predstavlja i veći rizik za naknadu štete trećim licima.²⁸ U Federaciji BiH i Repu-

²⁶ Meyer, T. (2004) „Profesionalna odgovornost (pravno) konsultantskih zanimanja u Nemačkoj”, Budva, str. 411.

²⁷ Simoniti, Sergej. (2008) „Uvođenje obaveznih osiguranja-Evropska unija i slovenačka iskustva”, *Zbornik sa IX savetovanja „Evropski put” prava osiguranja Srbije posebno ugovora o osiguranju*, Palić, str. 77.

²⁸ Palić i Haralampieva, *Isto*.

blici Srpskoj najniža suma osiguranja je 250.000 KM za svaki osigurani slučaj. U Crnoj Gori (čl. 18 Zakona) se ne određuje donja granica osigurane sume tako da se o tome postiže dogovor između notara i društva za osiguranje. U Hrvatskoj se takođe ne određuje zakonom visina minimalne osigurane sume ali ista se može utvrditi uslovima osiguranja.

3.4. Osigurani rizici, isključenja iz osiguranja, osigurani slučaj i obim pokrića

3.4.1. Osigurani rizici

U Srbiji se u Zakonu o javnom beležništvu, čl. 58 i 59, propisuje da je javni beležnik dužan da naknadi štetu koju je prouzrokovao u obavljanju delatnosti i da je u obavezi da osiguranjem obezbedi pokriće za štetu koju bi mogao prouzrokovati obavljanjem delatnosti. Koji rizici moraju biti obuhvaćeni osiguravajućim pokrićem, odnosno koji rizici se mogu isključiti, nije navedeno tako da je to u potpunosti prepušteno da se uredi uslovima osiguranja. U Nemačkoj je propisano da je javni beležnik u obavezi da kroz osiguranje obezbedi pokriće za imovinske štete koje nastanu povredom njegovih obaveza ili lica za koja on odgovara.²⁹

Prema uslovima pojedinih osiguravača predmet osiguranja je obaveza osiguravača da plati odštetne zahteve naručioca usluge nosioca slobodne profesije, (javnog beležnika) ili trećih oštećenih lica koji su posledica grube stručne greške osiguranika nastale u vršenju delatnosti za koju osiguranik odgovara na osnovu zakona.³⁰ Ukoliko je notar u Nemačkoj povredio svoju službenu obavezu nehatom, odgovara samo ako oštećeno lice ne može da dobije naknadu na drugi način.³¹

Saglasno zakonskim odredbama javni beležnik je dužan da čuva kao tajnu podatke koje je saznao u obavljanju delatnosti, osim ako iz zakona, volje stranaka ili sadržine pravnog posla ne proizlazi nešto drugo (čl. 57). Javni beležnik će biti odgovoran u slučaju da klijent pretrpi štetu zbog toga što je izneo u javnost neki podatak o njegovim ličnim svojstvima ili poslovima bez obzira da li je javni beležnik podatke izneo sa namerom ili bez nje.

Javni beležnik može biti odgovoran zbog propuštanja određenih radnji zbog kojih nije došlo do obavljanja nekog posla na vreme što je dovelo do gubitka dobiti za klijenta. Do gubitka dobiti može doći u slučajevima nesavesnog, nedomaćinskog poslovanja ili čuvanja stvari od strane javnog beležnika kada su im te stvari povere-

ne u depozit ili kao čuvaru popisane stvari u postupku izvršenja.³² Propuštanje roka za preduzimanje određenih radnji može biti takođe osnov za nastanak i naknadu štete. Tako, ako javni beležnik zakasni sa upisom prodaje nepokretnosti u javnu knjigu na osnovu ugovora o prodaji koji je overio tako da prodavac nepokretnosti stavi hipoteku u korist svog poverioca javni beležnik odgovara za pretrpljenu štetu kupcu nepokretnosti.

Kada utvrdi da postoje sporni elementi javni beležnik mora na to upozoriti stranke i u samom aktu naglasiti da je to učinio, odnosno da je strankama ukazao na sporne momente i nagovestio moguće posledice. Ukoliko to ne učini biće odgovoran za štetu koja proistekne iz takvog posla. Kada je usled površnosti ili nepažnje došlo do propusta javnog beležnika pri sačinjavanju isprava on će biti odgovoran stranci i trećim licima s obzirom da je njegova obaveza da se stara o tačnosti i istinitosti isprava koje sačinjava. U slučaju kada javni beležnik postupuje protivno zakonskoj zabrani u pravnim poslovima u kojima mu nije dozvoljeno da postupuje propisano je da javnobeležnička isprava nema pravno dejstvo javne isprave (čl. 54). Javni beležnik će biti odgovoran za štetu koja je nastala usled ovakvog njegovog delovanja.

Obaveza javnog beležnika je da učesnicima pravnog posla ukaže kada je za perfektnost pravnog posla neophodno da pribave određena sudska ili službena odobrenja, da o tome stavi zabeležbu u pisanoj ispravi. U obavezi je da na svaki način vodi računa da neiskusni učesnici pravnog posla ne budu oštećeni i da se izbegnu greške i sumnje.

Javni beležnik je odgovoran za sadržinu akta koji je sačinio i overio, odgovara za njegovu perfektnost i ne može se pravdati činjenicom da mu stranke nisu prikazale nešto ili da on nije imao u vidu neki podatak. U obavezi je da proveri i ono što se prividno ne vidi pre sačinjavanja akta. Međutim, kada javni beležnik nije sačinio ispravu već samo overava potpise stranaka na ispravi koju su stranke donele ne postoji njegova odgovornost u pogledu ispravnosti takvog akta. Tako je u jednom slučaju u Hrvatskoj javni beležnik tužen da naknadi štetu koja je nastala zbog prodaje automobila jer je isti prodat bez pristanka vlasnika. Naime, javni beležnik je overio potpise na ugovoru o kupoprodaji automobila koji su potpisali kupac i punomoćnik vlasnika automobila koji ga je prodao. Sud je odbio tužbeni zahtev za naknadu štete sa obrazloženjem da javni beležnik prilikom overe potpisa na pismenu nije odgovoran za sadržaj pismena, ne treba da se upozna sa njegovom sadržinom, kao i da nije ovlašćen i nije u obavezi da istražuje sadržaj i obim punomoćja. Sud je ocenio da je to bila dužnost državnog organa koji je na osnovu ku-

²⁹ Meyer, T. *Nav. članak*, str. 411.

³⁰ *Posebni uslovi za osiguranje advokata* Sava osiguranje a.d.o. Beograd.

³¹ Meyer, T. *Nav. članak*, str. 432.

³² Šarkić, N. *Nav. članak*, str. 402.

poprodajnog ugovora izvršio upis promene vlasništva na automobilu.³³

Javni beležnik je u obavezi da odbije učešće u radnjama koje se vrše sa nedozvoljenom i nepoštenom namerom, sa namerom izbegavanja zakonske obaveze, radi preduzimanja radnje koja je prema zakonu nedopuštena. Javni beležnik je u obavezi da upozori stranku da nema pravo da zaključi određeni pravni posao.³⁴ Sa druge strane, ukoliko javni beležnik neopravdano odbije da obavi neki posao odgovoran je za štetu koja bi tim povodom nastala.

U slučaju kada javni beležnik nije valjano proverio podatke ili određena svojstva tako da usled toga nastupe određeni događaji koji proizvode štetne posledice za nekog od učesnika u pravnom poslu može se postaviti pitanje njegove odgovornosti. U jednom slučaju u BiH notarka je optužena da je bila saučesnik u prevari kupca stana. Notarka je overila kupoprodajni ugovor stana čija je vlasnica umrla, a lice koje se predstavilo kao vlasnica pred notarkom je bila vlasničina rođaka. Notarka se tereti da nije proveravala identitet osobe koja je zaključila ugovor. Notarka je odbila da prihvati odgovornost tvrdeći da je ona žrtva prevare koju su zajednički organizovali kupac stana i prodavac. Notarkino osiguranje je odbilo da isplati traženu naknadu štete, podnete su obostrane krivične prijave i postupak je još uvek u toku.³⁵

Osnovni problem za javne beležnike a potom i za obavezu osiguravača može da predstavlja korišćenje falsifikovanih isprava. Naime, kada se radi o finom falsifikatu javni beležnik nije u mogućnosti da ga kao takav prepozna, nema mogućnosti da proveriti da li je prijavljen gubitak isprave tako da može doći do zaključka da je u pitanju pokušaj zloupotrebe samo na osnovu psiholoških procena ponašanja lica koje zatraži njegovu uslugu. U praksi je bilo slučajeva u kojima se postavio problem provere identiteta. U Hrvatskoj je bilo predloga da se, sa ciljem sprečavanja zloupotreba, javnim beležnicima omogući provera podataka u evidencijama MUP i da se na dokumentima pored potpisa stavlja i otisak kažiprsta kao siguran znak identifikacije lica kome je usluga pružena.³⁶

Iskustva koja su stečena u pogledu procene odgovornosti advokata u pojedinim situacijama mogu poslužiti

³³ Županijski sud u Koprivnici, Gž-2009/2009-2 od 8. aprila 2010, dostupno na: www.osiguranje.hr, 10. 1. 2012.

³⁴ Srpski Zakon o javnim beležnicima, čl. 53 i nemački Savezni zakon o notarima, par. 14, st. (2).

³⁵ Dostupno na: www.dnevniavaz.ba/vijesti/crna-hronika/34573-slucaj-mirze-drinica.html, 10. 5. 2011.

³⁶ Kačer, Hrvoje. (2005) „Obavezna osiguranja profesionalne odgovornosti u hrvatskom pravu”, Ugovor o osiguranju prema novom ZOO, Zagreb, str. 128.

kao ilustrativni primeri i za odgovornost javnog beležnika.

3.4.2. Isključenja iz osiguranja

Praksa je da su iz osiguranja javnih beležnika isključene štete koje su nastale na osnovu svesne povrede obaveze. Zakon o ugovoru o osiguranju Grčke u čl. 25 koji reguliše osiguranje građanske odgovornosti, izričito navodi da osiguravajuće pokriće ne važi za radnje ili propuste koji su nastali usled zlonamernih postupaka ugovarača osiguranja i osiguranika. U članu 920 ZOO je takođe propisano da osiguravač nije obavezan ni na kakva davanja ako je ugovarač osiguranja i osiguranik namerno ili prevarom izazavao osiguranik slučaj. U delu u kome su propisane odredbe o osiguranju od odgovornosti ZOO ne propisuje da je osiguravač u obavezi da u slučaju namerno prouzrokovane štete isplati naknadu oštećenom licu sa pravom da se potom regresira od osiguranika. U cilju zaštite trećeg oštećenog lica u uporednom pravu se propisuje obaveza za osiguravača da isplati i takve štete, s tim da u tom slučaju ima pravo regresa od osiguranika – javnog beležnika. U slučaju kada je sporno da li je do štete došlo na osnovu svesne povrede obaveze javnog beležnika u Nemačkoj je osiguravač u obavezi da isplati naknadu do visine koja se smatra minimalnom sumom osiguranja u slučaju namernog postupanja.³⁷ S obzirom da zakonodavac u srpskom pravu nije ovu obavezu osiguravača izričito predvideo uslovima osiguranja treba predvideti da osiguravač odgovara za obavezu isplate naknade štete trećem oštećenom licu uvek kada postoji odgovornost osiguranika s tim da ima pravo regresa od osiguranika za namerno izazvane štete. Osiguravači mogu predvideti i različite sume osiguranja za namerno izazvane štete i za štete izazvane nepažnjom.

Pored navedenog iz osiguravajućeg pokrića javnog beležnika u Nemačkoj se mogu isključiti potraživanja nastala po osnovu 1) postupanja u vezi sa savetovanjem o vanevropskom pravu osim u slučaju kada se profesionalna greška sastoji u tome da nije priznata mogućnost primene ovog prava; 2) pronevere osoblja javnog beležnika osim ako ne postoji odgovornost javnog beležnika zbog nemarnosti u pogledu njegove obaveze da nadzire osoblje. Uslovima osiguranja pojedinih osiguravača se isključuje odgovornost za odštetne zahteve koji nastanu kao posledica zloupotrebe poverljivih informacija od strane javnog beležnika i kod njega zaposlenih lica i za štete koje je prouzrokovalo treće lice kome je osiguranik omogućio da obavlja delatnost na osnovu svoje dozvole za obavljanje delatnosti.

³⁷ Meyer, T. *Nav. članak*, str. 410 i 411.

3.4.3. Osigurani slučaj i obim pokrića

Pojam osiguranog slučaja u osiguranju od građanske odgovornosti se smatra jednim od najsloženijih pitanja teorije i prakse osiguranja s obzirom da ima specifičnu i kompleksnu sadržinu. U uporednom pravu je prisutno više shvatanja osiguranog slučaja. Najšire su prihvaćena shvatanja o osiguranom slučaju kao o momentu nastupanja štetnog događaja (nemačko i švajcarsko pravo) i osiguranom slučaju kao momentu podizanja odštetnih zahteva (francusko pravo).³⁸ Svaki od ovih modela ima određene prednosti i nedostatke za osiguranika i osiguravača. U Nacrtu Građanskog zakonika Srbije predloženo je da se osigurani slučaj definiše kao štetni događaj ili kao podnošenje odštetnog zahteva trećeg lica (*claims made*).³⁹

Nedostatak definicije osiguranog slučaja u ZOO omogućava osiguravačima da imajući u vidu specifičnost pojedinih izvora građanske odgovornosti utvrde isti pojam u uslovima osiguranja što će učiniti i uslovima osiguranja od odgovornosti javnog beležnika. Prilikom određivanja pojma osiguranog slučaja treba imati na umu potrebu osiguranika da mu se obezbedi adekvatna zaštita kao i potrebu osiguravača da se njegova obaveza precizno opredeli i ograniči. Osiguravači u Republici Srbiji predviđaju opštim uslovima za osiguranje od odgovornosti najčešće da je osigurani slučaj nastao onda kada je učinjena radnja odnosno propust pri obavljanju delatnosti označene u polisi kojima je prozrokovana čisto imovinska šteta nekom licu. Smatra se da je osigurani slučaj nastao kada se štetni događaj počeo ostvarivati. Osiguranjem je obuhvaćena odgovornost za štete čiji je uzrok (radnja ili propust) nastao u toku trajanja osiguranja ukoliko štete nisu nastale po isteku dve godine od prestanka osiguranja, a kod pojedinih osiguravača najkasnije u roku od 5 godina posle prestanka osiguranja, za stručnu grešku, nastalu u vreme trajanja osiguranja.⁴⁰ Ukoliko je šteta nastala zbog propusta, u slučaju sumnje, smatra se da je propuštanje nastalo onog dana kada se propuštena radnja najkasnije morala preduzeti da bi se izbeglo nastajanje štete.⁴¹

U uporednom pravu se odgovornost osiguravača za sniva na utvrđenoj subjektivnoj odgovornosti osiguranika, što podrazumeva da je šteta nastala krivicom jav-

nog beležnika. Po pravilu, u praksi ne bi trebalo da bude većih problema, odnosno čestih zahteva oštećenih lica, s obzirom da su uslovi za imenovanje javnog beležnika veoma strogi, podrazumevaju polaganje stručnog ispita i javni beležnici će biti najverovatnije, kao i u drugim zemljama, bivše sudije i advokati koji su priznati stručnjaci. U svakom pojedinom slučaju treba da se utvrdi da li je javni beležnik u radu postupao nezakonito, da li je pogrešno primenio odgovarajući propis ili ga nije primenio, da li je pogrešno protumačio neku odredbu.

U slučaju osiguranja od opšte odgovornosti rizik od koga se vrši osiguranje je odgovornost. Ako po osnovu odgovornosti osiguranika bude postavljen zahtev za naknadu štete, osiguraniku se pruža zaštita imovinskog interesa u celini u granicama sume osiguranja.⁴² Pokriva se čisto imovinska šteta koja je posledica obavljanja javnobeležničke delatnosti. Prema uslovima osiguravača u Srbiji posebno se može ugovoriti odgovornost za štetu na tuđim stvarima koje je ugovarač osiguranja uzeo u zakup, poslugu, na zajam, na čuvanje i sl.⁴³ U Crnoj Gori je zakonom propisano da osiguranje od odgovornosti javnog beležnika obuhvata prostorije i predmete primljene kao depozit za slučaj oštećenja, uništenja ili gubitka.

Uobičajeno je kod ove vrste osiguranja ugovaranje učešća javnog beležnika u šteti. Tako je u Nemačkoj predviđeno da se može ugovoriti do 1% od minimalne sume osiguranja.⁴⁴ Osiguravači po pravilu uslovima osiguranja predviđaju franšizu do 10% od osigurane sume kao i najmanji iznos učešća osiguranika u šteti.

3.5. Korisnik osiguranja – oštećeno lice

Ugovor o osiguranju ne može da sadrži klauzule kojima bi se ograničavalo sopstveno pravo trećeg oštećenog lica jer se polazi od toga da ono ima osnov u zakonu a ne u ugovoru o osiguranju. Kako ovo neposredno pravo trećeg oštećenog lica ima svoj izvor i svoj domašaj u ugovoru o osiguranju osiguravač može da oštećenom ističe prigovore koji se odnose na: isključenje rizika i visinu osigurane sume.

Direktna tužba protiv osiguravača od odgovornosti nije opšte prihvaćena u uporednom pravu. Tako u nemačkom *Zakonu o ugovoru o osiguranju* nije predviđena direktna tužba kod obaveznih osiguranja od profesionalne odgovornosti već osiguranik ima založno pravo na naknadu iz osiguranja. U Švajcarskoj direktna tužba nije prihvaćena kao opšte pravilo već se

³⁸ Šulejić, Predrag. (2010) „Osiguranje od odgovornosti u novom Građanskom zakoniku Srbije”, *Zbornik radova*, Konferencija Osiguranje u CEFTA Regionu, Privredna komora Srbije, str. 31.

³⁹ Prednacrt GZ Srbije, čl. 1218a, 1219a, 1220.

⁴⁰ *Opšti uslovi za osiguranje od profesionalne odgovornosti*, Sava osiguranje a.d.o. Beograd.

⁴¹ *Posebni uslovi za osiguranje od odgovornosti*, Sava osiguranje a.d.o. Beograd, 2008, čl. 7 i 10; *Uslovi za osiguranje od odgovornosti iz delatnosti*, Takovo osiguranje a.d.o. 2008, čl. 7 i 10.

⁴² Sokal, Vojislav. (1994) „Pravičnost u ugovoru o osiguranju od odgovornosti”, *Pravni život*, br. 11–12, str. 2273.

⁴³ *Uslovi za osiguranje od odgovornosti iz delatnosti*, Takovo osiguranje a.d.o. 2008, čl. 8.

⁴⁴ Meyer, T. *Nav. članak*, str. 412.

primenjuje na osnovu odredbi specijalnih zakona kojima se uvodi obavezno osiguranje od odgovornosti. U švajcarskom Nacrtu zakona o građanskoj odgovornosti 1996. je predviđeno pravo oštećenog na direktnu tužbu. Na osnovu zakonskih odredbi kod nas je obezbeđena potpuna zaštita oštećenom licu. U našem pravu u svim vidovima osiguranja od odgovornosti, bilo obaveznim bilo dobrovoljnim, postoji neposredno pravo i direktna tužba. Osiguravač protiv zahteva trećeg oštećenog lica može da istakne samo prigovore koji su nastali pre nego što se dogodio osigurani slučaj saglasno odredbama ZOO čl. 921, st. 2.

Koja lica se mogu smatrati trećim licima zavisi od toga da li se odgovornost osiguranika tretira kao ugovorna ili vanugovorna odgovornost. Priroda posla javnog beležnika je takva da njegova odgovornost može biti na osnovu ugovora kada preduzima radnje na osnovu punomoćja stranke tako da se tada kao treće lice može pojaviti samo lice koje je u konkretnom ugovornom odnosu. Sa druge strane, kada javni beležnik obavlja javne poslove po osnovu javnih ovlašćenja kao treće lice se može pojaviti svako lice koje je korisnik njegovih usluga.

3.6. Pravna zaštita

Saglasno odredbama ZOO osiguravač snosi u granicama svote osiguranja, troškove spora o osiguranikovo odgovornosti. Uslovima osiguranja se može proširiti obim pokrća u delu pravne zaštite tako da osiguravač snosi pored troškova spora i druge troškove načinjene u cilju odbrane osiguranika od neosnovanih zahteva. Može se predvideti i da se troškovi pravne zaštite nadoknađuju u iznosu koji može preći sumu osiguranja.

U Hrvatskoj je u novom Zakonu o obveznim odnosima predviđena obaveza osiguravača da u granicama iznosa osiguranja pored troškova spora snosi i druge opravdane troškove radi utvrđivanja osiguranikove odgovornosti.⁴⁵ Iz osiguranja se nadoknađuju i troškovi mera preduzetih na zahtev osiguravača ili u sporazumu sa njim radi zaštite od neopravdanih i preteranih zahte-

va trećih osoba.⁴⁶ U Prednacrtu GZ Srbije se u čl. 1221 predviđa isto rešenje kao u hrvatskom Zakonu o obveznim odnosima.

U postupku koji se vodi protiv osiguravača javni beležnik je dužan da pruži svu potrebnu pomoć radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja njegove odgovornosti kao i postojanja i visine nastale štete.

4. ZAKLJUČAK

Trenutno samo pojedina društva za osiguranje u Srbiji u svojoj ponudi imaju dobrovoljno osiguranje advokata od odgovornosti i tek se očekuje ponuda osiguranja javnih beležnika. Teškoću za osiguravače predstavlja nesumnjivo nedostatak statističkih podataka o štetama iz predhodnog perioda koji su relevantni za aktuarske izračune premije osiguranja. Javno beležnička profesija je nov institut kod nas što posebno otežava posao osiguravačima. Uporedno pravna rešenja i praktična iskustva mogu poslužiti kao orijentir srpskim osiguravačima prilikom koncipiranja uslova osiguranja i određivanja premije osiguranja.

Osnovno pitanje je da li će za osiguravače ovaj vid osiguranja biti unosan imajući u vidu da je relativno mali krug lica kojima će biti potrebna ova vrsta osiguranja. Iskustva osiguravača u drugim zemljama pokazuju da su štete kod osiguranja od profesionalne odgovornosti pravosudnih profesija retke ali da su kada nastanu po pravilu značajnijeg obima tako da ova vrsta osiguranja nije uvek isplativa. Specifičnost delatnosti javnih beležnika zahteva i da se obrazuju kadrovi u osiguranju koji će moći na adekvatan način da rade na likvidaciji šteta koje se jave povodom ovom oblika osiguranja.

Pored osiguranja od profesionalne odgovornosti javni beležnici, sa ciljem obezbeđenja zaštite trećih oštećenih lica i očuvanja poverenja u profesiju, mogu organizovati garantni fond na nivou Javnobeležničke komore iz koga bi pokrili štete koje prevazilaze sumu osiguranja kao i one koje su isključene iz osiguravajućeg pokrća.

⁴⁵ Zakon o obveznim odnosima (*Narodne novine RH*, br. 35/05, 41/08 i 125/11), čl. 964, st. 2.-

⁴⁶ *Isto*, čl. 964, st. 3.